

ЗАШТО ЈЕ ОСНОВАН СЛОВЕНСКОГЛАГОЉАШКИ МАНАСТИР ЕМАУС У ПРАГУ?

Недавно је својом одличном студијом: „*Dosad nepoznati hrvatsko glagolski prijevodi iz staročeškog jezika*“¹ професор загребачког универзитета др. Ст. Ившић наново покренуо у науци досад нерешено питање: Зашто је управо Карло IV. основао словенскоглагољашки манастир Емаус у Прагу?

Досада су на то питање у главном покушавали да одговоре само слависте, литерарни историци и лингвисте. Занимљиво је пратити њихова резоновања у том смислу. Одговор на то питање они очевидно нису могли да даду.

И. Броз је романтички схватио сврху манастира Емауса, он жали, што словенска служба са глагољским писмом није у XIV. в. захватила дубљег корена код Чеха и Пољака: „Каким би књижевним радовима била она понијела међу Чесима и Пољацима?“²

П. Сирку је у својој иначе библиографски врло темељно обрађеној студији, О историји глагољаштва у Чешкој, на основу чињеница утврдио, да су далматински глагољашки манастира Емауса имали за дужност, да преписују књиге и да Чехе уче глагољицу и црквенословенски језик. Првог деценија свог опстанка су преписивали хрватске, другог деценија и чешке текстове; то преписивање чешких глагољских књига протегло се кроз XV. и XVI. в.³

Јагић је одмах приметио да Сирку није одговорио на главно питање: како су прашки глагољашки могли доћи на чудну мисао, да чешке текстове пишу глагољицом? „Је ли то можда била намера или жеља Карла IV., да ли се он носио заиста лудом мишљу да за чешки језик и књижевност место латинског уведе глагољско писмо?“ запитао се Јагић и одмах одговорио, „да сигурно није. Па ко је онда скривио да се изопачила првобитна намера, која се само у том могла састојати, да се врши црквенословенско богослужење?“ питао се даље Јагић и развио дословно овај одговор: „Карло IV. је свакако на неки начин чуо о хрватском, старо-римокатоличком, а по свом бићу словенском глагољаштву. Било да се њему самом тако чудна повластица допала да ју је и у Прагу хтео завести, било пак да му је тај план с друге неке стране сугериран (вероватно у Италији),⁴ при чему је можда играла улогу и задња мисао, да се тиме црквено јединство међу Словенима постигне; свакако његово оснивање словенског манастира Емауса није имало друге сврхе, него увођење црквено-словенског богослужења *secundum ritum romanum*.

У ту сврху позвати су из хрватског приморја у том богослужењу искусни глагољашки у Праг, да послуже као инструктори. Да би се словенски карактер манастира с црквеним богослужењем трајно одржао, морало се побринути за то, да не само први калуђери манастира него и њихови наследници најнужније

¹ *Slavia*. Prag 1922.

² *Iv. Broz, Črtice iz hrv. književnosti*. Z. 1888. II, 79.

³ *P. Syrku, Zur Geschichte des Glagolismus in Böhmen*. Archiv f. slav. Philologie XXI, 169-197.

⁴ Нетачна претпоставка, Карло IV. бавио се у Италији од марта 1331.—авг. 1333. као младић од 15—17 г.; и ратовао у Ломбардији од априла до окт. 1337., папа је био у Авињону и није с њим долазио у додир. *Werunsky, Geschichte Kaiser Karls IV. ꙗ. seiner Zeit*. Innsbruck 1880, I, 48—105; 192—213.

литургијске књиге у црквенословенском језику и глагољском писму не само имају, него их читају и разумеју. Но то претпоставља редовну обуку у црквенословенском језику. Њу су могли дати само позвати хрватски глагољашки. Али, према рђавом стању глагољаштва у Хрватској, није се ни поред најбоље воље могло очекивати, да ће слабо образовани хрватски глагољашки чешким калуђерима, који су такођер хтели да постану глагољашки, моћи давати сем најелементарније, неку вишу наставу.

Све што су хрватски глагољашки својој чешкој браћи могли дати, ограничавало се на наставу у читању и писању глагољице. Тај циљ је вероватно и постигнут, али више не. Хрватски глагољашки нису умели, а можда им је недостајало и потребног ауторитета за то, да чешке калуђере у црквенословенском језику систематски подучавају. И чешки калуђери, изгледа, да нису показивали нарочите ревности за то; но ствар није била ни тако лака. На основу свега тога, Јагић је дошао до закључка: „да су ти људи ut aliquid fecisse viderentur на заиста глупу (albernen) мисао дошли, да глагољским словима — јер дотле су дотерали — чешке текстове пишу!“ За ту травестију не криви Јагић ни Карла IV. ни чешке калуђере, него њихове инструкторе и њихове недостатке у довољном знању.¹

И М. Мурко је констатовао, да пресађивање глагољаштва на чешко земљиште није уродило никаквим плодом, јер са латинским писмом, а особито са већ богато развијеном литературом на чешком народном језику нису се могли натецати слабо образовани хрватски глагољашки. Модерни чешки литерарни историци (Ј. Влчек и Ј. Јакубец) стога ту епизоду ни не спомињу.²

Проф. Стјепан Ившић је у напред споменутој студији пак показао да су између хрватске глагољске и старочешке књиге постојале везе, јаче него што се мислило. Сем познатог превода старочешког текста Луцидара нашао је Ившић шест нових превода са старочешког оригинала, за које мисли, да су сви дошли преко хрватских глагољашки који су учитељевали у прашком Емауском манастиру, где су упознав обилату старочешку књижевност нашли у њој многу наплату за свој учитељски рад.

На основу тих Ившићевих резултата М. Мурко је извео закључак, да су емауски глагољашки ипак имали већег значења, само не за Чехе него за Хрвате. „Бројем малени, сиромашни и од црквене књижевности православних Словена одвојени хрватски глагољашки обогатили су своју преводну књижевност услед кратког додира с културнијим чешким светом.“³

Горња мишљења познатих слависта очигледно не представљају одговор на истакнуто питање: Зашто је основан словенскоглагољашки манастир Емаус?

Нешто одређеније је на то питање одговорио историчар Палацки. Још у својој Историји Чешке је истакао, да је словенскоглагољашки манастир Емаус у Прагу имао висок и далекосежан значај: унију западне и источне, римске и грчке цркве. Словенски калуђери манастира Емауса са словенским богослужењем требали су, мислио је Палацки, да помогну, да се томе пут утре и да римском краљу Карлу IV. пруже средства, да свој утицај код православне цркве ојача.⁴ Али и то мишљење Палацкога је сувише неодређено и нема доказа. У најновије време Erdmann Hanisch је изрекао фантастично мишљење, да Карло IV. увођењем словенске литургије није мислио на сједињење источне и западне цркве, него на далекосежни план чвршћег спајања луксембуршких земаља Чешке, Пољске и Угарске на основу заједничког симбола, словенског богослужења; али ни сам Ханиш нема пуну веру у тако далекосежан план Карла IV. у очи његове одлучне борбе с Лудвиком Баварцем.⁵

¹ Archiv f. slav. Philologie XXI, 198.

² M. Murko, Gesch. d. älteren südslav. Literaturen. Leipzig 1908., p. 175.

³ Idem, Slavia I (1922) p. 301.

⁴ Palacky, Gesch. von Böhmen. Prag 1850, 2/II, 298.

⁵ Erdmann Hanisch, Der sogenannte „Patriotismus“ Karls IV. Jahrbücher f. Kultur u. Gesch. d. Slaven. N. F. Bd. II. Heft II. Vratislava 1926. p. 9—27. В. приказ А. Ј. V. Novák, Český Casopis Historický XXXII (1926).

Према томе, сви досадањи најглавнији одговори на истакнуто питање су само разне мање или више веројатне, чињеницама неутврђене хипотезе, то питање је, дакле, у науци и даље остало нерешено и отворено.

У досад још недовољно проученом писму Карла IV. краљу Душану из Пизе 13. фебр. 1355. г. нашао сам један у науци још незапажен позитиван и директан одговор на истакнуто питање: да је папска курија хтела Карла IV. и преко њега прашке глагољаше манастира Емауса с црквенословенским богослужењем да употреби као средства, да Душана и његове поданике лакше приведе унији с католичком црквом.

Полазећи од те чињенице, у ретроспективној узрочној вези с оријенталном политиком папе Климента VI. (1342.—1352.), с енергично започетом религиозно-политичком акцијом тога папе у јануару 1346. г., да Душана приведе најпре толеранцији касније унији, затим у вези с апсолутном покорношћу Карла IV. папама Клименту VI. у доба оснивања манастира (1347. г.) и његову наследнику Иноћентију VI. кад је писао Душану горње писмо из Пизе, (1355.) дошао сам до закључка, да је Карло IV. основао 1347. г. словенскоглагољашки манастир Емаус у Прагу иницијативом папе Климента VI., који је на почетку своје религиозно политичке акције код Душана имао намеру, да Карла IV. и преко њега прашке глагољаше манастира Емауса с црквенословенским католичким богослужењем употреби као два успешна средства, да Душана и његове поданике лакше приведе унији.

Развојни ток историских чињеница ту претпоставку сасвим утврђује.

Папа Климент VI. (1342.—1352.), морално и религиозно додуше рђав човек, али иначе окретан говорник и дипломата, био је најизразитији представник борбеног авињонског папства,¹ дипломатских успеха имао је доста и снажно је захватио у судбину Немачког Царства, Чешке и Душанове Србије.

На истоку је дипломатско-религиозном акцијом покушао да Млетке и Латине Архипелага сједини против све јачег надирања Турака² и да промакне унију, али православни владари Балкана, Кантакузен³ и краљ Душан,⁴ нису на унију озбиљно мислили а рат Млетака са Ђеновом је његову противтурску политику потпуно парализовао.⁵ Свој највећи дипломатски успех постигао је Климент VI. у Немачкој. Протуизбор његова некадашњег ученика, моравског маркгрофа Карла против цара Људевита Баварца (11. јула 1346.), био је његово дело.

Но пре избора морао је млади чешки принц као престони кандидат у Авињону потврдно право папе признати и још других знатних концесија курији учинити, које је касније морао још пет пута да потврди.⁶ Још од пада Штауфоваца су немачки владари узалуд покушавали да се папске надмоћи ослободе.

И Карлов такмац Лудвиг Баварац је свој неуспели покушај да се еманципује од папског tutorства платио престолом. После упорне борбе Климент VI. је својим ауторитетом у Ренсу 11. јула 1346. дао Карла IV. изабрати за римског краља и будућег цара. Но и после избора је Карло IV. био због малог броја својих присташа искључиво упућен на папску помоћ, сем пет својих непоузданих и себичних Курфирста — изборника, могао се само на папи подложне бискупе ослонити. Због толике зависности од папе схоластик Окам га је духовито назвао „rex Romanorum seu clericorum“, „Pfaffenkönig“,⁷ поповски краљ.

Сасвим је природно, да Карло IV. особито првих година своје владе, кад му је помоћ Климента VI. у борби против свога такмаца Лудвига Баварца била још неминовно потребна, није ни могао а свакако ни хтео ничега подузети, што би се с интересима католичке цркве косило. Тако исто није могао сам

¹ Ficker-Hermelink, Kirchengeschichte des Mittelalters. Tübingen 1912, p. 172.

² I. Gay, Le pape Clément VI. et les affaires d'orient (1342—1352) Paris 1904, p. 15—32.

³ Ibid. 94—119

⁴ Ibid. 157—161.

⁵ Ibid. p. 167—168.

⁶ Werunsky, Gesch. Kaiser Karls IV. u. seiner Zeit. Innsbruck 1880, I, 408—418.

⁷ Ficker-Hermelink o. c. p. 181.

својом иницијативом ни Арнест од Пардубица, који је тек пре две године (1344.) постављен за надбискупа новоустановљене прашке надбискупије,¹ да тражи (1346.) од папе, да се међу Чесима уведе словенско богослужје, против кога се римска курија код Јужних Словена тако одлучно борила.

Баш те године је Климент VI. одлучно устао против свих новотарија у црквеним стварима, његов *breve* 1346. г. осуђује нову Окамову схоластичку школу, која под невиним изгледом и доброхотном намером *pestifera semina* шири.²

Па ипак је Климент VI. 9. маја 1346. прашком надбискупу дао дозволу, да тамо приспели хрватскодалматински калуђери глагољашки могу богослужење вршити на словенском језику, свакако због тога, што је тај дипломата на папском престолу на почетку преговора са српским краљем Душаном засновао далекосежне планове, да помоћу Карла IV. и словенског богослужења у Чешкој боље образованих словенских калуђера постигне жељено јединство вере. Карло IV. изашао је и овога пута папи у сусрет, подигао је словенскоглагољашки манастир Емаус у Прагу (1347), узео га у нарочиту заштиту и богато га са женом Бланком даривао.³

Баш на почетку прошле године (1346) покушао је Климент VI. да краља Душана приведе толеранцији, касније сасвим католичкој вери. Папино писмо од 8. јан. т. г., да поврати бискупији которској двадесет одузетих места и престане с даљим прогонствима католичке цркве,⁴ примио је краљ Душан хладно и после крунисања за цара (6. апр. 1346) је своју протукатоличку политику још у јачој мери наставио.⁵ Климент VI. који је на истоку већ неколико година водио активну политику, то није могао трпети. Кад Душана није могао од тога директно да одврати, променуо је тактику: отада је покушао индиректно политичком пресијом преко других на њега да делује. Почетком идуће године примио је Климент VI. са задовољством од скадарског епископа Марка вест, да цар Душан унију с католичком црквом жели и одмах му је (у марту 1347.) послао писмо, у ком га у тој намери учвршћава. По новој тактици дао је одмах написати на пет високих државних чиновника католичке вере у служби Душановој посланице, да и они са своје стране на српског цара у том правцу делују.⁶

Али, све је то остало без успеха, јер је 6., 7. и 8. § Душанова Законика од 1349. г. прописивао строге казне због прелаза у католичку веру, већ обраћени морали су се повратити у православље.

У мају идуће године (1350.) обратио се Климент VI. на угарског краља Лудвига I., на дужда млетачког и на великог магистра јовановског реда да они свим силама Душана од противкатоличке политике одврате,⁷ али Лудвиг I. био је тада заплетен у рат с Напуљем,⁸ а Млеци су стајали у добрим односима са Србијом.⁹

Кад је пак 1352. г. посредовањем папе између Угарске и Напуља дошло до мира, почео је Лудвик I. против Србије да се оружа. После неуспелог покушаја измирења, избио је 1353. г. између Угарске и Србије рат, који се продужио и у идућу годину.¹⁰

Да би се од угарске опасности ослободио, обратио се Душан сада сам на папу. Његови поклисари донели су у лето 1354. наследнику Климентову, папи Иноћентију VI. (1352.—1362.) у Авињон царску хрисовуљу у којој је Душан изразио жељу, да пређе у католичку веру и да јој пуну слободу у својој земљи дозволи.¹¹ Преко трогирског бискупа Бартоломеја је уједно папу замолио, да га

¹ Werunsky, о. с. I, 350—353.

² Ficker-Hermelink о. с. р. 190.

³ Исправе о подизању и уређењу манастира штампао Pelzel, Kaiser Karl IV., König in Böhmen. Prag 1789. I. u. II. Bd. Уп. Syrku, о. с. р. 170.

⁴ Theiner, Monum. Hung. I, 701.

⁵ Јиречек-Радонић, Ист. Срба I, 301.

⁶ Theiner о. с. I, 734—735.

⁷ Ljubič, Mon. Slav. Merid. III, 186.

⁸ D. Gruber, Borba Ludovika I. s Mlečanima za Dalmaciju, Rad 152, 42 i d.

⁹ Dr. G. Novak, L' alleanza Veneto-serba nel secolo XIV. Venezia 1925., р. 23.

¹⁰ П. Марковић, Одношаји између Србије и Угарске 1331—1355. Н. Сад 1904., стр. 76.

¹¹ Theiner, Mon. Hung. II, 8—9.

То Карлово писмо Душану инспирисано је од папске курије, односно њезина легата Петра Томе са очитом сврхом, да се Карло IV. и словенско-глагољашки манастир Емаус у Прагу употребе као два успешна средства при подузетој религиозно-политичкој мисији, да се цар Душан приведе унији.

При поласку на крунисање у Рим, Карло IV. о Душану и о његовој намери да се покристи није ништа знао. Сам у писму Душану каже, да га је о том папа Иноћентије преко свога легата Петра Томе известио, он се томе радује као човек, као краљ и као брат Душанов по истом племенитом словенском језику (*eiusdem nobilis Slavici idiomatis*). Нарочито истиче заједнички језик при богослужењу (*quod in sublimi et ingenua lingua communium missarum, sollempnia et divinatorum officiorum laudes eximie licite celebrentur*), помоћу кога ће се више и ниже свештенство Душанове државе његовим (Карловим) посредовањем лакше повратити католичкој цркви (*ideo pontifices, prelati et clerici regni vestri interpositione sollicitudinis nostre facilius reduci valebunt in favorem nostre ecclesiae*), која ће том свештенству испред других народа појединачном повластицом дозволити, да врши богослужење на простом славенском језику (*in vulgari lingua predicta Slavonica*). Пошто су у Карловој држави словенско католичко богослужење вршили једино емауски калуђери глагољашки, то је Карло IV., односно преко њега папа Иноћентије, једино њих могао да употреби ради лакшег ширења католичке вере међу Србима.

Да Душана боље учврсти, Карло IV. му даље у том писму по инструкцијама папског легата обећава поред небеских, и реалне политичке користи: пре свега интервенцију код угарског краља Лудвика I. да на Душана више не зарати. Карлове речи, да ће Душана о његовој политичкој акцији код угарског краља јасније извести Петар Тома, кога нека саслуша „као весника свога спасења“, сведоче, да он и ту интервенцију чини по папиној жељи. Да би свој ауторитет код Душана, и његову веру у успех своје интервенције код Лудвика I. ојачао, Карло IV. му јавља, како се после крунисања у Ахену и Милану за краља, налази на путу у Рим, где ће се „ауторитетом папиним“ крунисати за римског цара, толиким почастима се заједнички матерњи језик (*lingua nativitatis communis*)¹ обасипа. Писмо завршава, како је чуо да је Душан освојио велики део Грчке и обећава му своју помоћ и за даља освајања ако садање и будуће поданике приведе у крило католичке цркве.

Али, услед нагле промене политичке ситуације Карло IV. није добио прилике, да калуђере глагољашке манастира Емауса употреби за лакше ширење католичке вере међу Србима. На широко заснована мисија патског бискупа није успела, што је цар Душан одустао од намере да пређе у католичку веру, јер су се млетачко-угарски односи међутим јако затегли и од Србије отклонили угарску

exhortacionibus et consiliis parituri. Est etiam, carissime frater, quod ad amplioris vobis consurgit cumulamenta leticie, qualiter, divina suffragante clemencia post electionem concordem de nobis a principibus Alamanie celebratam, obtentis pridem Germanie Aquisgrani et Ytalie in civitate Mediolani coronis, Romanum quoque imperium, subiugatis tam principibus, baronibus, nobilibus quam civitatibus singulis, in pacifica possessione tenentes iam versus urbem Romam procedimus, ut ibi deinde iuxta regie celebritatis honorem auctoritate Romani pontificis imperiali dyademate coronemur, ut videatis linguam nativitatis communis tantis efferris laudibus et tot nobilitatum insigniis decorari. Et qui, sicut audivimus, magnam partem Grecie transacto tempore obtinuisse noscimini auxiliante deo, gubernatore bonorum operum, et nostre interpositionis solercia, dum in proposito salutis huiusmodi perseverantes manseritis, maiorem sperabitis obtinere per amplius, ut, prefate lingue communis honoribus vestro tempore et sub felici nostro regimine dilatatis, illi, qui subsunt et suberunt vestre dicioni regali, una vobiscum perveniant in viam salutis eterne et in regno celesti gaudiis communibus glorientur. Datum Pisis anno domini milesimo trecentesimo quinquagesimo quinto indiccione octava XI kal. marcii regnorum nostrorum anno IX etc. — [Collectarium perpetuarum formarum Johannis de Geylnhusen. Herausgegeben von Hans Kaiser. Innsbruck: Wagner 1900., p. 167—168. Раније штампао то писмо, с многим погрешкама: D. I. Wilhelm Hoffmann, Sammlung ungedruckter u. zu den Geschichten, auch Staats-Lehn- und anderen Rechten des Heil. Römischen Reichs gehöriger Nachrichten, Documenten u. Urkunden, II. Th. Halle 1737., p. 185.]

¹ У полемици између немачких и чешких научника о народносном осећању Карла IV. ово писмо пружа важних доказа о Карловом словенском осећању; та места Немци покушавају да ослабе. Најновији преглед целе полемике с наводом литературе изнео је: Jan Bedřich Novák, Patriotismus Karla IV. Český Casopis Historický. XXXII (1926) I, 9—32.

именује за „капетана цркве против Турака“,¹ свакако у нади, да га Лудвиг I. као вођу крсташког рата неће смети опет напасти.

Папа му је 29. авг. т. г. пријатељски одговорио,² али је ипак те године дошло с Угарском до рата, који поближе није познат;³ но преговори с Душаном су и даље настављени.

Још пре свршетка године послао је Иноћентије VI. на српски двор једно велико посланство са својим најискуснијим дипломатом, бискупом патским Петром Томом, који је оријенталне прилике већ из искуства познавао, да Србе с Римом сједини. У веровном писму посланству, написаном у Авињону на Бадњи дан, 24. дек. 1354, похвалио је папа краља Душана (царем га није признао) због његове ревности, позвао га, да с папским изасланством започето дело доврши и обећао му, да ће га капетаном цркве против Турака учинити.

Да би успех те мисије још боље осигурао послао је папа уједно и посебне посланице царици Јелени, царевићу Урошу, патријарху Јанићију и другим епископима и великашима царства; затим Карлу IV. и Лудвику I., да и они ту акцију помогну.⁴

На путу кроз Италију Петар Тома је по папиној заповести учинио „царску и краљевску мисију“ Карлу IV.⁵ и затекао га је у Пизи, на путу у Рим да се крунише царском круном. Резултат њихова разговора је писмо Карла IV. „краљу Рашке“ Стевану Душану, из Пизе 19. фебр. 1355., које ради његове важности за решавање постављенога питања, и ради његове смисаоне целине ниже у целини штампам.⁶

¹ Ibid., p. 12.

² Theiner o. c. II, 8—9,

³ Марковић, o. c. 80.

⁴ Theiner o. c. p. 11—17.

⁵ Dr. K. Höfler, Bemühungen Stefan Duschans Capitän d. röm. Kirche zu werden. Sitzungsberichte d. hist. Kl. d. Wiener Akademie, 94. Bd. (1881) 1 Heft, S. 200.

⁶ 179. Imperator scribit regi Rassie, ut fidem christianam accipiat etc.

Karolus etc. Illustri principi domino Stephano Rassie regi, fratri nostro in Christo karissimo, salutem et presentis vite gaudium pariter et future. Frater carissime. Dum sanctissimus in Christo pater et dominus dominus Innocencius summus pontifex placidam deo et hominibus commendabilem intencionem vestram, qua vos, velud zelo devocionis accensi, inspiratione divine gratie ad sancte matris ecclesie gremium et unitatem orthodoxe fidei flagrancius aspiratis, nostre celsitudini per venerabilem Petrum episcopum Patensem, sacre theologie magistrum, principem et devotum nostrum dilectum, virum utique approbate virtutis et sciencia circumspcctum, quasi rem nostris votis regalibus acceptam precipue relatione placabili placidius intimasset, quanto animus regius gaudio perfusus extiterit, quantoque festiva leticia intima nostri cordis exultaverint in domino, novit ille qui nichil ignorat quique vos velut filium dilectum paterne pietatis brachiis clementer amplectitur vosque gaudet ad ovile dominicum tamquam bonus pastor, qui pro suis ovibus non dedignatus est morte dampnari, suis humeris reportare. Nam si de cuiuslibet hominis, cuius etiam gradus existat, propter ydemptitatem humane speciei delectamur salute letari, de vobis tamen singulariter ut fratre carissimo, quem preter humane parilitatis consorcium nobis regie dignitatis honor fraternali dilectione parificat et eiusdem nobilis Slavici ydiomatis participis facit esse communem. Cum eiusdem generose lingwe sublimitas nos felicibus auctore domino et gratis auspiciis pertremuerit, utrobique singulariter repudii dulci solacio collectamur, cum et communis nostre celsitudini debeat esse solempniorum gaudiorum materia, *quod in sublimi et ingenua lingua communium missarum sollempnia et divinatorum officiorum laudes eximie licite celebrentur, et ideo pontifices, prelati et clerici regni vestri interposicione sollicitudinis nostre facilius reduci valebunt in favorem nostre ecclesie, qua pre aliis nacionibus singulari quodam privilegio licet eis in vulgari lingua predicta Slavonica in divinis laudibus exerceri.* Idcirco fraternitatem vestram in domino votivis affectibus requirimus et hortamur, quatenus divine pietatis ineffabilem clemenciam, qua vos, dilecte frater, consuete misericordie bonitate ad eterni lumini claritatem vocare dignatus est, dignis humilitate spiritus suscipientes affectibus, in tam felici vestro proposito, quo non solum persone vestre, sed etiam singulis vestris fidelibus regnicolis divina salus effunditur, dum sanitas capitis mortua quidem et vacua membra vivificat et reducit, tamquam devotus filius, gratis beneficiorum tanti patris, ferme velitis et incommutabilis mentis constancia permanere. Nam preter meritum retribucionis eterne, quod abinde procul dubio consequemini, regnum vestrum temporalis salute proficiet et in iusticia et iudicio roborabitur per eum, per quem reges regnant et orbis principes dominantur, nosque suffragante nobis altissimo ad ea, que defensionem vestram adversus hostes vestros infideles precipue et comodum vestri regni prospiciunt, gratis presidiis feliciter intendemus, sicut etiam ad presens inter alia, que serenissimo principi domino Lod[ewico], regi Ungarie, illustri fratri nostro carissimo, de successibus vestre serenitatis describimus, pro vobis singulariter nostra celsitudo laborat qualiter, inter ipsum et vos pacis tranquillitas commode perseveret, prout de hiis vos informabit distinccius — —, cui velut vestre salutis nuncio aurem benignam adhibere curetis, suis, quas pro vestra et regni subditorum vestrorum salute profert,

опасност. Папски легат Петар Тома је на српском двору стога рђаво примљен¹ и вратио се несвршена посла. У зиму (20. дец.) исте године цар Душан је изненада умро.

Пошто су тако покушаји папе Климента VI. и Иноћентија VI. да цара Душана и Србе покрсте остали без успеха, изгубио је словенскоглагољашки манастир Емаус у Прагу своју првобитну сврху, Карло IV. почео је нагло да га занемарује, његови наследници сасвим, и он је бесциљно таворио своје дане, идући сигурној пропасти у сусрет.

Миџа Косић.

¹ Његово бављење код цара Душана опширно описао његов савремени биограф Philipp de Mézières; у српском преводу Ђ. Даничића, Гласник 21 (1867).

INHALTSANGABE.

In obiger Abhandlung: „*Warum wurde das slavisch-glagolitische Kloster Emmaus in Prag errichtet?*“ konstatiert der Verfasser, Professor an der philosophischen Fakultät in Skoplje, Dr. Mita Kostić, dass die bisher geäußerten verschiedenen Meinungen über diese Frage (von Broz, P. Syrku, Jagić, Ivšić, M. Murko, Palacky, neuestens von E. Hanisch) nur mehr oder weniger glaubwürdige Hypothesen, keineswegs aber bestimmte, durch Tatsachen begründete Antworten darstellen, und versucht selbst die Frage auf folgende Weise zu lösen.

In dem noch wenig erforschten Briefe Karls IV. an den serbischen König Duschan (aus Pisa den 19. Februar 1355) weist er auf einen in der umfassenden Kloster-Emmaus-Literatur noch unbemerkten direkten und authentischen Beweis, dass die päpstliche Kurie im Jahre 1355 Kaiser Karl IV. und die slavischen Mönche (des Emmaus-Klosters) mit der, mit den Serben gemeinsamen slavischen Kirchensprache, als zwei wirksame Mittel verwenden wollte, König Duschan und seine Untertanen dadurch leichter zur Union mit der katholischen Kirche zu bringen.¹

Von dieser bestimmten Tatsache ausgehend, schliesst Dr. Kostić im Zusammenhange mit dem Entwicklungsgange der diesbezüglichen historischen Tatsachen, u. zw. 1) auf Grund der dargestellten Orientpolitik des Papstes Klements VI.; 2) auf Grund der absoluten religiöspolitischen Unterwürfigkeit Karls IV. dem Papste Klement VI. zur Zeit der Klostergründung (1347) und 3) auf Grund der anfangs des Jahres 1346 gerade begonnenen religiöspolitischen Aktion Klements VI., König Duschan zur Union zu bekehren: dass „der Pfaffenkönig“ Karl IV. das Emmaus-Kloster mit dem slavischglagolitischen Gottesdienste nicht aus eigener Initiative gründete, sondern auf Initiative Klements VI., der damit die Absicht hegte, Karl IV. und die Emmauser Mönche mit dem slavischkatholischen Gottesdienste als zwei wirksame Mittel seiner gerade begonnenen Aktion zu verwenden, um Kaiser Duschan und die serbische Geistlichkeit desto leichter zur Union zu bekehren. Als aber Klements VI. und seines Nachfolgers Innozenz's VI. Bekehrungsversuche an Duschan scheiterten, verlor das Emmaus-Kloster seinen erstlichen Existenzgrund, Karl IV. vernachlässigte es allmählich, seine Nachfolger ganz und gar, und es fristete zwecklos seine Tage, dem sicheren Verfall entgegengehend.

¹ Die betreffende Stelle ist in dem Briefe sub ⁶⁾ *cursiv* gedruckt.